

TASCHENS FRAMGÅNGSSAGA:

SEX, KONST OCH DESIGN

Hos Taschen står Tom of Finland bredvid fransk impressionism och "Motel fetish" bredvid "All american ads of the 40s". Benedikt Taschens förlag har gått sin egen väg och samtidigt blivit störst.

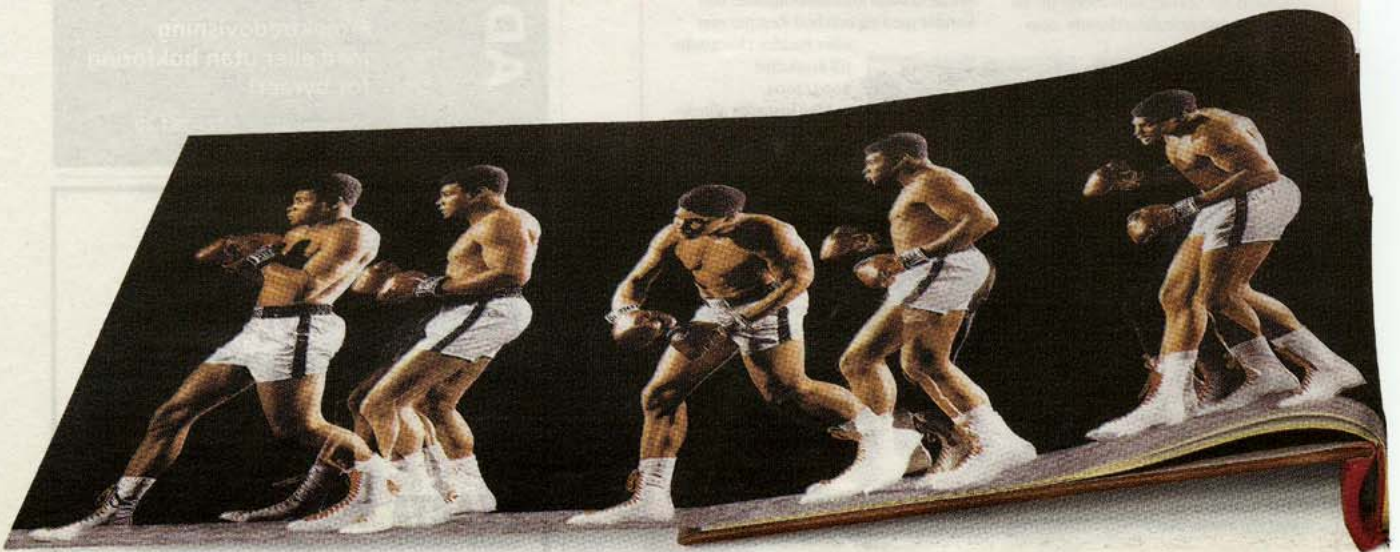
I april släpps prestige-boken – Muhammad Alis fotomemoarer, en jättebok med över 3 000 bilder och en vikt på 35 kilo.

AV MARIA LINDHOLM • FOTO TASCHEN

• Kinesiska propagandaaffischer, Bettie Page, svenska lanthus, kvinnoben i nylonstrumpor fotograferade av Elmer Batters, vintageförpackningar för barnmat och Martin Luthers bibel. Sedan starten för drygt 20 år sedan har tyske Benedikt Taschen förändrat förlagsbranschen för alltid. Konst- och designböcker, billigare än alla andra och med teman som ingen tidigare brytt sig om. "Pussy, protestantism and Picasso" ska behandlas på samma villkor, säger förlaget.

Benedikt Taschen styr sitt företag från trevåningshuset på Hohenzollernring 53 i centrala Köln och det flygande tefatsliknande huset "the Chemosphere", designat av John Lautner på 60-talet, i Los Angeles. Nyss öppnade Taschen sin andra egna bokaffär, designad av Philippe Starck.

– Benedikt är 100 procent hands-on i

företaget. Han är involverad i alla projekt och godkänner alla böcker innan de trycks, säger **Christa Urbain**, taleskvinna för Taschen.

Omkring 30 nya titlar per år ger förlaget ut, ungefär nio månaders jobb ligger bakom varje, och Benedikt Taschen är själv med i allt från idéförslag till redigering och titlar.

Sammanlagt jobbar kring 300 personer för Taschen i Köln, Tokyo, London, Madrid och Los Angeles.

– Vi är egentligen ett ganska litet företag, men böckerna har stor spridning, säger Christa Urbain.

Taschen startade när Benedikt Taschen som tolvåring började sälja serier på postorder. Tre år senare klarade han sig själv ekonomiskt. 1980, 18 år gammal, öppnade han Taschen Comics i Köln. Snart började han publicera serier själv. Det första albumet från Taschen var "Sally Forth" med omslag på en bystig, naken blondin utstirrad av utomjordingar. Naket och voyeurism – två av Taschens framtida huvudteman. TILL DET SPIRANDE företaget anslöt sig **Ludwig Könemann**, affärspartner och entreprenör. Serieaffären flyttade till större lokaler och Benedikt poserade för *Der Spiegel* framför en homoerotisk affisch, också ett tema som Taschen använt sig mycket av, och talade om framgången för detektivserien *Ray Banana*. Men det tärde på kassan och Benedikt lånade pengar från sina föräldrar och sin faster för att köpa in ett restlager med 40 000 böcker på engelska om surrealisten **René Magritte** som han sedan sålde på den tyska marknaden för en spottstyver. Hela lagret såldes slut och Taschen kunde börja jobba med personer som lägger grunden för förlagets framgång.

Fotografen **Annie Leibovitz** porträtt och **Reinhart Wolfs** New York-bilder blev nya storsäljare. Den första egna konstboken med **Picasso** är i

dag översatt till 25 språk och säljs fortfarande.

– Det finns ingen formel eller hemlighet för hur Taschen fungerar. Vi håller nere kostnaderna genom att publicera samma bok på flera språk och distributionen är stor. Vi köper rättigheterna till konsten eller fotografierna i en klumpsumma, artisterna får inte procent av försäljningen, förklarar Christa Urbain.

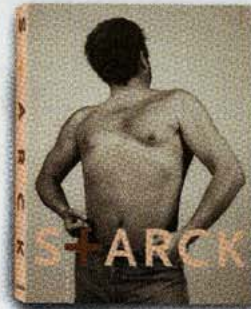
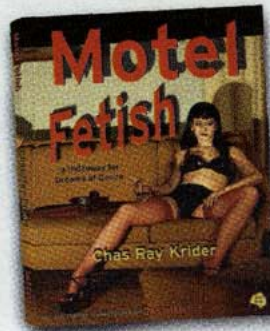
Från början tryckte Taschen böckerna på många olika språk, använde samma layout och bytte bara ut texten. I dag trycker man nära enbart på tyska och engelska. Dess försäljningsuccé bokserien Icons är ofta nedbantade versioner av större, lyxigare böcker, som när "1000 chairs" har blivit "100 chairs". Kostnaderna blir noll, priset 65 kronor men boken är en högkvalitativ konstbok.

Vissa titlar trycks också upp på prov i små upplagor för att testas på marknaden, säljer de trycker man en andra upplaga, om inte har man inte gjort någon förlust.

I dag gör man ingen marknadsföring, om man inte räknar med press inför stora bokprojekt. I början stack man däremot ut, som när Taschens första Dall-bok lanserades i butiker med en affisch på en förvånad **Salvador Dalí** och texten "A genius like me for only \$6.99?". Efter några år publicerade Taschen böcker på 20 språk. Taschen säljer sina böcker billigt och överallt – från konstaffärer till lågpriskällare. Snobberi var och är bannlyst.

– Vi brydde oss aldrig om att skaffa någon jävla marknadsavdelning, eller vad Barnes and Noble eller WH Smith tyckte, säger Benedikt Taschen i en intervju i *The Observer*.

I stället satsar Taschen på flotta kataloger till återförljarna, och på bokmässorna i England och Tyskland är dess monter alltid störst och vräkigast.

Inga gratissex delas ut och man annonserar aldrig.

BENEDIKT TASCHEN talar också föraktfullt om förlag som sätter ihop fokusgrupper, "10 assholes in a row", för att ta reda på vad folk är ute efter.

– Då får man aldrig fram något intressant, speciellt när det handlar om något som smak. Först och främst eftersom folk inte har någon smak. Om jag skulle visa den här ("Exquisite Mayhem", en fotobok med kvinnliga wrestlers i bikini fotade i oglamorösa miljöer, en av Taschens oväntade succéer) för tio olika personer skulle ingen av dem säga "Ooo, ja, det där är exakt vad vi har väntat på!", säger Taschen i *LA Weekly*.

Det var däremot inte något som Taschens medarbetare **Ludwig Könemann** höll med om. 1992 lämnade Könemann Taschen när han och Benedikt inte längre kunde hålla sams. Det enda Taschen vill säga om Könemann i dag står på förlagets hemsida: "Koons eller kokböcker? Taschen och Könemann är inte överens – efter 12 års samarbete håller inte Könemann med om Taschens filosofi längre, att huruvida en viss titel säljer eller inte är inte poängen, det handlar om att göra böcker man är stolt över – så han lämnar dem och startar eget". Kokböcker, ska tilläggas, vägrar Taschen att ge ut.

KÖNEMANN STARTADE ett eget förlag döpt efter honom själv. Förlaget anammade samma företagsidé som Taschen – stort, färggrant, billigt. Könemann började med musiktexter, sedan en bok om bilar och sedan – just – kokböcker. Han köpte rättigheterna till en australiensisk pastakokbok, tryckte upp den på flera olika språk samtidigt i hundratusentals exemplar och sålde dem billigt. Kravet var att handlarna stod för risken ▶

TASCHENS FRAMGÅNGSSAGA

- de fick inte returnera osålda exemplar. Från början såg det illa ut för Taschen, men i dag är oron borta. Könemann gick i konkurs 2001 och resterna av företaget köptes upp i september förra året av förlaget Tandem. Könemann hävdar att konkurrensen berodde på att förlaget växte för snabbt och hade distributionsproblem, skriver Publishers weekly. Samtidigt som Könemann gick i konkurs gav Taschen ut sin stora prestigebok - SUMO, Helmut Newtons samlade verk.

För medan Taschenböckerna man vanligtvis hittar hos vem som helst är billiga, som "1000 pin-ups", eller en "basic art"-bok om Tamara de Lempicka, har Taschen börjat göra världens största och exklusivaste böcker. Den enorma Helmut Newton-boken Sumo såldes för 2 500 dollar och vägde 30 kilo. Philippe Starck designade ett särskilt ställ för boken som följde med i priset eftersom boken inte går att ha i bokhyllan eller på ett vanligt bord. Omslaget med en naken kvinna orsakade problem i USA.

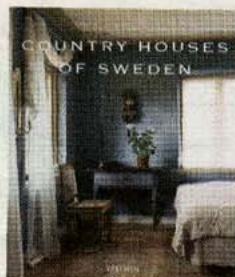
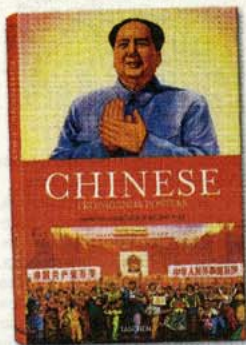
- Det är bisarrt att det finns så mycket våld överallt i filmer och på tv i USA - men de är rädda för bröstvårtor. Som om de vore ett stort hot, en attack av utomjordingar - "the nipple attack!" Men jag älskar USA, vi har andra problem i andra länder, säger Benedikt Taschen till L.A. Weekly.

I ÅR SLÅR TASCHEN sitt eget rekord med Muhammad Ali-biografin "GOAT - Greatest of all time", som släpps nu i april. Samtidigt blir Ali Adidas ansikte i dess största globala reklamkampanj någonsin, men det har ingenting med Taschen att göra - Benedikt har själv jobbat med boken i fem år. Av upplagan på 10 000 exemplar är 8 000 redan förhandsbokade. De 1 000 första kommer med signerade fotografier och en installationsmöbel designad av Jeff Koons. Priset för dem är 7 500 euro, nära 80 000 kronor. Boken väger 35 kilo och ska vara som en dokumentär i stillbilder.

Boken är överdådig på alla sätt, den innehåller över 3 000 fotografier och texter från över 100 författare. Bland fotografierna finns bilder på Ali tagna av Malcolm X. Taschen själv uppskattar att projektet har kostat honom 10 miljoner euro ur egen ficka.

- Och jag har gått igenom en miljon foton, säger han till Sunday Times.

Ett lyxprojekt var också den begränsade upplagan med verk av den japanske fotografen Nobuyoshi Arakis, en av de fotografier som Taschen gjort tillgänglig för allmänheten. Araki liknas vid en homosexuell Robert Mapplethorpe då han allra helst fotograferar nakna kvinnor och blommor. En annan raritet är Marilyn, en samling nyligen upptäckta foton på en ung Marilyn Monroe, tagna av franske André de Dienes som var hennes älskare. Med boken föl-

En 18-årig Benedikt i sin nyöppnade seriebutik Taschen Comics 1980.

jer, som en gigantisk faksimil, en 608-sidig pocket av Dienes memoarer utskrivna på maskin.

- Våra böcker öppnar dörrar till ämnen och människor som folk ofta inte har hört talas om. Jag talar inte nödvändigtvis om Marilyn nu, även om många inte vet hur hennes liv var i början. Om vi gör en bok om tiki (amerikanska popkulturfenomenet med polynesiska gudamasker) till exempel, gör vi ett slags urban arkeologi. Samma med Richard Neutra och många andra fotografer och artister. Det handlar inte bara om mainstreamkulturen, som definieras av stilpoliserna runt om i världen, utan om det faktum att världen är så rik och det finns så mycket annat som är lika viktigt och vackert, säger Benedikt Taschen.

ANGELIKA TASCHEN, då Muthesius, började på Taschen 1986 som redaktör för "Kolner junggesellen", en bok om Kölns ungarlar som skulle vara startskottet för en bokserie om singlar över hela världen. Boken blev ett fiasko, men Angelika och Benedikt blev ett par. De gifte sig 1996, men separerade alldeles nyligen. Hon arbetar kvar på Taschen, ansvarig för inredning och reseböcker, och har varit minst lika inflytelserik i företaget som Benedikt. Hennes linje med inredningsböcker som lanserades 1993 är i dag förlagets storsäljare.

- När jag började fanns det bara några få böcker om inredning, nu gör alla sådana böcker. Likadant när Taschen började göra konstböcker, då var det ingen som tyckte konstböcker var spännande plus att de var oerhört, oerhört dyra. Nu är de jättepulära, säger hon till The Observer.

Ett av Angelikas högprofilerade projekt är boken om och av Leni Riefens-tahl, hon gick nyligen bort vid 101 års

ålder, som bland annat gjorde propagandafilmer för Hitler. Mindre lyckad var boken "Car Crashes & other Sad Stories" - 195 foton på bilar och människor i bilolyckor på 50-talet, tagna av en okänd fotograf.

- Den blev ingen hit, men det gör inget eftersom vi fick flera nya vänner av att göra den boken, säger Angelika Taschen.

Bland de mindre lyckade satsningarna finns också 100 000 uppblåsbara plastgorillor som ingen vill ha, och billiga kimonor.

I DAG ÄR TASCHENS nätverk ett av förlagets stora styrkor. Världens främsta konstnärer och fotografer finns bland vännerna, som Jeff Koons vars verk "Llona with ass up" - en målning av en naken Koons och blomsterkransklädd Ciccolina under sexaten - pryder Taschen's mötesrum i Köln.

- Politiker har inga visioner, ingen bryr sig om dem om 50 år. Men vi kommer fortfarande att älska och njuta av Koons rosa panter, säger Benedikt Taschen.

Idéer till nya böcker kommer ofta från vänner som också är redaktörer för böckerna. Fotografen Erik Kroll är en av dem. Hans foton inspirerade till "Fetish girls", han är redaktör för många av erotikböckerna och han fick nyligen skriva Taschen's avsked till Helmut Newton efter dennes plötsliga bortgång. Erik Kroll hittade också Natacha Merritt på internet. Hon förde dagbok på nätet med sexfoton av sig själv och pojkvännen. Boken "Merritt's digital diaries" som publicerades i mars 2000 blev en oväntad succé.

- Erotikböckerna säljer mycket bra, sex har alltid varit ett framträdande tema hos Taschen, säger Christa Urbain. Inget annat förlag före Taschen, i alla ▶

TASCHENS FRAMGÅNGSSAGA

Angelika Taschen tillsammans med Leni Riefenstahl.

fall bland de större, har heller så utan betänkligheter gett ut pornografiska böcker, både för gay och straighta.

TASCHEN LETAR OFTA upp bortglömda artister och fotografer och ger dem ny tid i rampljuset – det är också ofta billigare än de hetaste nykomlingarna. Här finns bortgångne "Some like it hot"-regissören **Billy Wilder**, arkitekturfotografen **Julius Schulman** och nakenfotografen **Elmer Batters**.

– Benedikt har ett öga och en känsla för vad som är på gång och är alltid steg före, säger **Christa Urbain**.

– Just nu gör vi en serie med böcker om regissörer som **Kubrick**, **Fellini** och **Hitchcock** och skådespelare som **Steve McQueen**. De kommer att vara som fotobiografier. Vi får se hur de går, om det slår väl ut gör vi fler. Nytt är också re-

produktioner av gamla manuskript som den lutherska bibeln, fortsätter hon.

Basen är dock alltid densamma, böckerna ska vara väl designade, snygga och billiga. Hur mycket pengar Taschen tjänar vill förlaget inte berätta, eftersom det är privatägt behöver man inte heller redovisa några siffror. Men det **Benedikt Taschen** fastiskt tjänar lägger han på konst. I ett galleri i Köln nära kontoret finns travar med **Jeff Koons**, verk av **Eric Stanton** (konstnär besatt av dominatrixer och S&M), **Mike Kelley** och **Helmut Newton**.

– Taschen's böcker är inspirerande, vi får många brev från folk som vill säga något om vad de sett och läst. Många stylisten och formgivare ber också att få låna böcker för inspiration, säger **Christa Urbain**.

Nytt är att många böcker kommer med dvd.

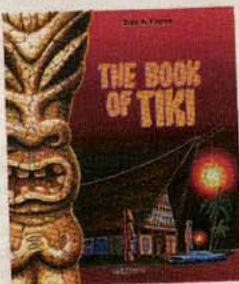
– Ibland gör vi utställningar eller seminarier om nya böcker. Som för den lutherska bibeln jobbade vi nära med professor **Stephan Füssel**, ledande expert på boken, som sedan höll föredrag om den, säger **Urbain**.

INGET ANNAT FÖRLAG har personifierats så starkt av en profil som Taschen. Det är skicklig person-pr eftersom Taschen egentligen jobbar hela tiden.

– Jag tror att våra böcker påverkar människor. Jag är säker på att en av anledningarna till att vi är framgångsrika är att många har nu vuxit upp med våra böcker. De kanske började med att köpa en **Renoir**-bok för 40 kronor eller en om **Bosch** eller **Duchamp**. Nu köper de "Case Study Houses" för 1 000 kronor, säger **Taschen**.

– Jag gör det här för att jag gillar det. Jag gör inte business för business skull, utan för att jag älskar det. Jag respekterar bara människor som tjänar pengar på kvalitet för det finns inga skäl att göra det på något annat sätt. ○

MARIA LINDHOLM
maria.lindholm@resume.se

SVENSKA RÖSTER OM TASCHEN

Torbjörn Bommelin, inköpare utländska böcker, Akademibokhandeln.

– Taschen är ett fantastiskt förlag som ger ut bra konstböcker med hög kvalitet för en ringa peng. De var de första som gjorde det. Skolor har råd att köpa in hela konstbibliotek genom dem. Däremot har de inte de bästa skribenterna, som de främsta konstprofessorna, utan journalister och författare. Vi säljer bra av alla deras böcker utan ansträngning, Icons-serien tar alltid slut. Erotikböckerna är vi mer restriktiva med vilket de i Tyskland inte har någon förstälse för eftersom de säljer så bra, de kan inte fatta att man har några moraliska eller etiska funderingar. Pin-ups och sådant är inget att diskutera men **Merritt's digital diaries** som vi tog in en gång – aldrig mer. I Sverige säljs också Taschenböcker till tidningsaffärer och kiosker genom grossist, men där blir de dyrare.

Bo Madestrand, kulturjournalist

– Taschen är något av bokbranschens Ikea eller H&M – de gör populära produkter som de paketerar på ett attraktivt sätt, och distribuerar i massupplagor som gör dem oerhört prisvärda. Vill man ha en koncis introduktion till ett enskilt konstnärskap eller en era är de oslagbara, deras böcker är ett slags reseguider på kulturens område. Ska man kritisera dem för något är det möjligen att de därmed kan bli lite ytliga, vill man gå vidare måste man söka sig till mer specialiserade förlag. Men i stort sett är de fantastiskt skickliga på att identifiera sin målgrupp och deras intressen. Dessutom har de makten att lansera konstnärskap och trender – vem skulle veta vem **Tom of Finland** var om det inte vore för Taschen?

Björn Kusoffsky, cd Stockholm design lab.

– Taschen har haft en intressant utveckling där **Benedikt Taschen** har skapat ett respektabelt bokförlag på relativt kort tid. Från billiga lightmonografier till boken om **Muhammad Ali**, så tung att det tydligen krävs två personer för att lyfta upp den på bordet. Ganska meningslöst. Jag uppskattar den samtida konstboken **Art Now** men saknar kvalitén hos exempelvis **Steidl**.

